

CONSOLIDACIÓ D'UNA IMPORTANT ESGLÉSIA PRE-ROMÀNICA DEL BAGES SANT MIQUEL DE LA GREVALOSA

Entre els anys 1972 i 1974, un grup reduït d'amics de Manresa varen netejar les ruïnes de l'església pre-romànica de Sant Miquel de la Grevalosa, que feia poc temps havien descobert, a l'extrem de la comarca, dintre el terme municipal de Castellfollit del Boix i molt propera al mas Palomas que dóna nom a la serra, justament en l'espadat on hi ha l'església de Santa Cecília i el castell dels Grevalosa. Paratges que en l'incendi malaurat de Castellar varen quedar completament despulats d'arbreda i de vegetació, malgrat ser un dels més bonics punts d'excursió del Bages.

Sant Miquel de la Grevalosa

L'església, d'estructures molt interessants, consta de tres èpoques diferents de construcció, encara que avui no té coberta. La primera fou la de l'alçada del temple originari, d'una sola nau rectangular, molt petita, i santuari carrat. La segona fou la de la refeta de l'església, afegint dues capelles laterals al cos primitiu. I en la darrera, de remodelació, es va cobrir la nau, inicialment embigada, amb tres petites voltes estretes, comunicades per uns grans arcs formers, un a cada costat, de pedra picada. El sostre del santuari primitiu era cobert amb volta de ferradura i tenia una finestra d'espitllera al fons característiques del nostre pre-romànic molt escasses a Catalunya i que cal conservar i consolidar, ja que la seva datació pot considerar-se com de final del segle IX o de primera del X, amb la reconstrucció final al segle XI.

De la història d'aquesta antiga església del Bages coneixem poca cosa. Només sabem que formava part del Priorat de Sant Pere del Mont, situat molt a prop d'aquest conjunt, i que pertanyia al monestir berguedà de Sant Pere de la Portella, tal com consta en el Memorial de rendes d'aquest monestir al segle XII quan es donen dues masies d'aquest lloc. Una acta de l'any 1437, del mateix monestir de la Portella, confirma aquesta possessió i diu que té la facultat de nomenar-ne rector.

Per tots aquests motius, els Amics de l'Art Romànic —Delegació del Bages— vàrem decidir

dedicar alguns diumenges de treball a la consolidació d'aquests vestigis, i a la definitiva neteja del conjunt.

Fins ara s'ha fet la reposició de pedres exteriors de l'absis, on, per no tenir morter originàriament, havien sofert greus desperfectes amb forats que feien preveure l'enderrocament total del conjunt. S'ha riostat interiorment el conjunt, i col·locat les pedres exteriors que faltaven, imitant el morter antic de terra i calç. Ara, amb d'altres activitats es muntarà una bastida a l'interior de la nau, amb l'ajut del propietari, i es farà la consolidació de l'arc de ferradura de la coberta del santuari, encimentant també rústicament totes les parets de la nau per la seva part superior, que ara perillen. És important de ressenyar que, en la primera neteja dels anys 1972-1974, varen descobrir uns fragments de pedra de la primera construcció, aprofitats en les obres posteriors, amb grafismes i escriptura de l'època, així com la base de l'altar, en forma de carreu rectangular, amb un encaix superior per al tenant que també va trobar-se al mateix lloc, i que tot plegat ho vàrem dipositar al Museu lapidari de Santa Maria de la Seu de Manresa, a l'espera d'una decisió final.

Per a aquesta activitat, així com per a la de la neteja d'una altra església pre-romànica del Bages, al municipi de Balsareny, Sant Vicenç de Ladarnet, prop de Can Dàliga, s'han cursat demandes d'ajut al Departament de Conservació i Restauració de Monuments de la Generalitat de Catalunya, ja que, com s'ha dit, aquests edificis són dels pocs vestigis que resten d'aquest nostre primer art a tot el País.

Francesc VILLEGAS

NOTICIARI

BARCELONA

● Acaba de sortir el volum dotzè de l'obra *Inventari d'esglésies*, que l'investigador i consoci nostre Josep M. Gavin va publicant. El volum esmentat és dedicat a la comarca de la Noguera i aplega fotografies corresponents a quatre-cents trenta-dos edificis religiosos. Aplega les magnífiques esglésies de Santa Maria i Sant Domènec, de Balaguer, l'antiga co·legiata d'Àger, les ruïnes romàniques de Vilanova de les Avel·lanes i detalls interessantíssims sobre les esglésies i les capelles que Gavin ha descobert i que es consideraven desaparegudes.

● Amb motiu de la sortida del llibre *El monestir de Sant Sebastià dels Gorgs*, original d'Antoni Pladevall, Joan-Albert Adell i Francesca Española ARTESTUDI EDICIONS, que l'ha

publicat en la seva col·lecció d'Art Romànic, va organitzar l'acte de presentació en el mateix poble penedesenc de Sant Sebastià dels Gorgs. Ensenms s'efectuà una visita al monestir, comentada pels autors.

BAGES

● El dia 8 de gener passat, els companys directius Carme Torras i Vidal Orive, varen ser a Salelles per a projectar l'audiovisual *El romànic de la Comarca de Bages*.

● El dijous, dia 10 de febrer, a la sala de la Caixa de Pensions, tingué lloc la projecció de diapositives comentades sobre: *La restauració de l'església de Sant Sadurní de Rotgers, al Berguedà*, pel Sr. Antoni Baraut, soci nostre, i arquitecte restaurador de l'església.